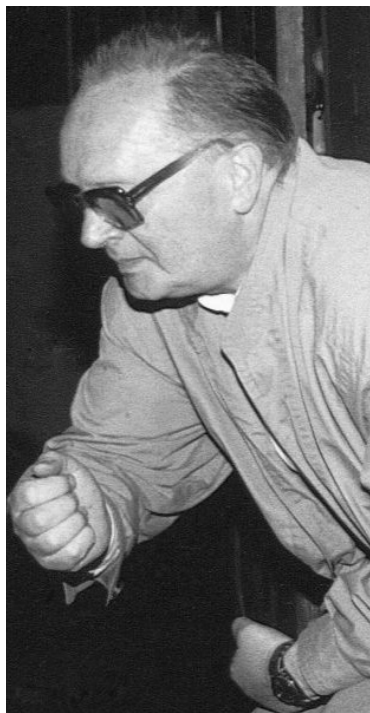

WOJCIECH SADOWSKI (1937-2012)

3 lipca 2012 roku w Jeninie koło Gorzowa Wielkopolskiego zmarł Wojciech Sadowski, wybitny etnolog, członek Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Urodził się 22 czerwca 1937 roku we wsi Bućki, powiat Mołodeczno (obecnie Białoruś). Był synem rolników – Stanisława i Heleny, która została zamordowana w 1942 roku.

Rodzina Sadowskich sprowadziła się do Gorzowa w 1945 roku w czasie formowania się polskiej administracji. Po ukończeniu w Gorzowie szkoły podstawowej wstąpił do Niższego Seminarium Duchownego w Gorzowie, które ukończył w roku 1957. Studiował etnografię na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM. W roku 1963 obronił pracę magisterską „Granica w kulturze społecznej i umysłowej ludu polskiego”, napisaną pod kierunkiem prof. Józefa Burszty. Po ukończeniu studiów pracował jako socjolog zakładowy w Zakładach Włókien Chemicznych „Stilon”. Był również redaktorem naczelnym gazety zakładowej „Stilon Gorzowski”.

Na przełomie lat 60. i 70. pracował jako cenzor Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. Jako członek nieformalnej grupy skupiającej środowisko intelektualne Gorzowa, zwanej „Stolikiem nr 1”, redagował jednodniówkę „Ziemia Gorzowska”, która z czasem stała się tygodnikiem. W latach 1974-1975 był dyrektorem Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gorzowie. Był jednym z założycieli Gorzowskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. W 1975 roku został zatrudniony w Muzeum Okręgowym w Gorzowie (obecnie Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta) jako kierownik Działu Etnografii.

Pracując w Muzeum stworzył praktycznie od podstaw osobny dział etnograficzny, pozyskując liczne eksponaty przywiezione w Gorzowskie przez przesiedleńców, jak i przez nich tutaj zastane. Jego badania koncentrowały się przede wszystkim na dwóch dziedzinach: osadnictwie i przemianach społeczno-kulturowych przesiedleńców z Białorusi na terenie Gorzowskiego oraz budownictwie regionalnym. Efektem badań nad „repatriantami” jest między innymi napisana pod kierunkiem prof. Zbigniewa Jasiewicza i obroniona w 1981 roku praca doktorska „Tradycyjna kultura regionu pochodzenia w życiu współczesnym. Osadnicy z Białorusi na wsi w Gorzowskiem”. Był inicjatorem badań na temat tworzenia się pogranicza gorzowskiego, jego aspektów kulturowych i materialnych. Opracował monografie wsi go-

rzowskich oraz tradycyjnej zabudowy w dorzeczu Warty i Noteci. Prowadził badania nad kapliczkami i krzyżami przydrożnymi oraz młynarstwem. Jego marzeniem było stworzenie skansenu architektury wiejskiej dawnego województwa gorzowskiego na bazie trzech młynów wodnych w Bogdańcu koło Gorzowa. Marzenia niestety nie udało się zrealizować; nieocenioną zasługą jest jednak utworzenie etnograficznej filii gorzowskiego muzeum – Zagroda Młyńska w Bogdańcu.

W 2001 roku Wojciech Sadowski został wybrany do Komisji Rewizyjnej Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. W 2002 roku przeszedł na emeryturę, nadal jednak był aktywny naukowo i społecznie. Publikował artykuły i wspomnienia, działał w Towarzystwie Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości, współredagując „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny”, uczestniczył w obradach komisji Ogólnopolskich Konkursów Pisanek im. Michała Kowalskiego w Gorzowie (nieprzerwanie od ich początków w 1973 roku). Był mieszkańcem Jenina i żywo angażował się w życie kulturalne i społeczne swojej wsi, stale współpracował z tamtejszą parafią św. Michała Archaniola. Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Gorzowie Wielkopolskim.

Mirosław Pecuch

WYBRANE PRACE WOJCIECHA SADOWSKIEGO

- 1982 *Zróżnicowanie etnograficzne oraz rozplanowanie i zabudowa wsi i zagrody w Gorzowskiem*, w: *Problemy budownictwa wiejskiego w Polsce północno-zachodniej*, Warszawa: Ośrodek Infrastruktury Konserwatorskiej PP Pracownicy Konserwacji Zabytków, s. 5-17.
- 1988 *Zróżnicowanie społeczne, etnograficzne i religijne w Gorzowskiem po 1945 roku*, „Lud” 72, s. 217-229.
- 1995 *Przesiedleńcy z Białorusi w procesie migracji i osadnictwa*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 2, s. 104-126.
- 1996 *Obrzędowość doroczna w życiu współczesnym na przykładzie przesiedleńców zza Buga osiadłych w Gorzowskiem*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 3, s. 143-156.
- 1997a *Budownictwo wiejskie u zbiegu Noteci i Warty*, Sanok: Mitel.
- 1997b *Budynki chłopskie w zachodniej Białorusi według relacji osadników w Gorzowskiem*, „Lud” 81, s. 121-142.
- 1997c *Przesłanki dezintegracji i integracji społeczności Bogdańca (zarys retrospektywny)*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 4, s. 167-184.
- 2000 *Wiejskie zajęcia gospodarcze i domowe w Gorzowskiem po 1945 roku*, „Rocznik Lubuski” 26: 1, s. 53-70.
- 2002 *Wybrane aspekty życia wsi Raclaw*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 9, s. 155-175.
- 2003 *Pogranicze narzucone i jego odbicie w świadomości osadników zza Buga*, w: Z. Kłodnicki, H. Rusek (red.), *Pogranicza kulturowe i etniczne w Polsce*, Wrocław: PTL, Uniwersytet Wrocławski, s. 81-91.

- 2004 *Religie na pograniczu polsko-niemieckim*, w: M. Buchowski, A. Brencz (red.), *Polacy – Niemcy. Pogranicze kulturowe i etniczne*, Wrocław-Poznań: PTL, Uniwersytet Wrocławski, Wydawnictwo Poznańskie, s. 191-203.
- 2005 *Zabużańskie (kresowe) korzenie w kulturze gorzowskiej*, w: D.A. Rymar, J. Sikorski (red.), *Gorzów Wielkopolski w 60-leciu 1945-2005*, Gorzów Wielkopolski: Urząd Miasta, s. 131-146.